

«Να πέσει, μωρέ, η Πατρίδα, αλλά να πέσει μαχόμενη!»

του Πέτρου Παπαπολυβίου

Όσοι έχουν ζήσει ή μελετούν σήμερα, εκ των υστέρων, τις τραγικές ημέρες της τουρκικής εισβολής γνωρίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά των απέλπιδων προσπαθειών απόκρουσής της: την έλλειψη οπλισμού και συντονισμού μετά την πρόχειρη και χαοτική επιστράτευση, τα τραγικά αποτελέσματα του προηγηθέντος πραξικοπήματος και τις επιπτώσεις τους στο ηθικό και την ψυχική ενότητα των μονάδων και του πληθυσμού, το αίσθημα εγκατάλειψης από την Ελλάδα, αυξανόμενο όσο περνούσαν οι ώρες και οι μέρες. Υπήρξαν και στις δύο φάσεις της τουρκικής εισβολής περιστατικά διάλυσης, δειλίας, πράξεις εσχάτης προδοσίας, σωρεία ακατανόητων και παράλογων διαταγών που οδηγούσαν σε εγκατάλειψη πατρώου εδάφους, την περικύκλωση από τον εχθρό προωδημένων μονάδων και μεμονωμένων στρατιωτών, και πολλαπλασίαζαν τα φαινόμενα λιποταξιών και μαζικής αποχώρησης από την πρώτη γραμμή.

Όμως δεν ήταν μόνο αυτά: Υπήρξαν και περιπτώσεις ηρωισμού και προσωπικής αυτοθυσίας αξιωματικών, Ελλαδιτών και Κυπρίων, υπαξιωματικών και νεαρών στρατιωτών, στην προσπάθειά τους να αποκρούσουν την τουρκική εισβολή, μεγαλειώδεις προσωπικές πράξεις αυταπάρνησης. Παρά τις αντιξοότητες και τα αρνητικά δεδομένα, υπήρξαν στρατιωτικές μονάδες, αξιωματικοί και οπλίτες που πολέμησαν υπεράνθρωπα, σώμα με σώμα, στη Λάιπηδο και στην Κερύνηα, στον Πενταδάκτυλο, στην Πράσινη Γραμμή στη Λευκωσία, στην ΕΛΔΥΚ, στη Μεσαορία.

Υπήρξαν δεκάδες, ίσως εκατοντάδες, περιπτώσεις δειλών, ανάξιων, επίορκων αξιωματικών, στρατιωτών και οπλοφορούντων ατάκτων «καπεταναίων». Υπήρξαν, όμως, και περιστατικά ανδρείας, που μπορεί να μην ήταν ικανά για να αποφευχθεί η εθνική ήττα, όμως πρέπει να αναφέρονται κι αυτά, όταν μιλάμε για τον προδομένο πόλεμο του 1974. Και όπου αρμόζει να απονέμεται ορέπων έπαινος και η οφειλόμενη αναγνώριση, όπως το επιτάσσει και ο καθαφικός στίχος: «Και περισσότερη τιμή τους πρέπει...

Ανάμεσα στους τελευταίους, μια ξεχωριστή θέση αναλογεί στον ταγματάρχη Τάσο Μάρκου, 38 χρονών το 1974, με σύζυγο και δυο μικρά παιδιά. Ο Παραλιμνίτης απόφοιτος του Ελληνικού Γυμνασίου Αμμοχώστου είχε ενταχθεί από τις πρώτες μέρες στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ. Όταν τον αναζήτησαν οι Αρχές, για συμμετοχή του σε μια επιχείρηση της ΕΟΚΑ, κατάφερε να διαφύγει στην Ελλάδα, όπου πραγματοποίησε το παιδικό του όνειρο, έδωσε εξετάσεις και πέρασε στη Σχολή Ευελπίδων. Τον Νοέμβριο του 1958, τριτοετής φοιτητής, εγκατάλειψε τη Σχολή, μαζί με άλλους έξι συμπατριώτες του ευέλπιδες και ανθυπολοχαγούς και επέστρεψε στην Κύπρο για να προσφέρει και πάλι στην ΕΟΚΑ. Από τον αρχηγό της ΕΟΚΑ, Γρίβα-Διγενή, του ανατέθηκε η ευθύνη του τομέα της Κυθρέας, στον Πενταδάκτυλο. Μετά τη λήξη του Αγώνα και την αποφοίτησή του από τη Σχολή Ευελπίδων, γύρισε οριστικά στο νησί τον Νοέμβριο

του 1961 και εντάχθηκε στον Κυπριακό Στρατό. Διακρίθηκε στις μάχες του 1963-1964, στη Λευκωσία, προήχθη σε ταγματάρχη το 1971, και το 1973 αρνήθηκε την πρόταση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου για να αναλάβει την ηγεσία του Εφεδρικού Σώματος, επιλέγοντας να παραμείνει στην Εθνική Φρουρά.

Τον Ιούλιο του 1974 υπηρετούσε στο 12ο Τακτικό Συγκρότημα, της Κυδρέας, περιοχή που γνώριζε άριστα και είχε πολλούς φίλους. Μόλις εκδηλώθηκε το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου κατέβηκε στη Λευκωσία και διερεύνησε τις πιθανότητες εκδήλωσης αντικινήματος. Τις επαφές και τις προσπάθειές του για αντιπραξικόπημα συνέχισε και στα τέλη Ιουλίου, μεταξύ πρώτης και δεύτερης εισβολής, όταν συνάντησε για τον σκοπό αυτό και τον Τάσο Παπαδόπουλο. Δεν θα προλάβαινε. Προηγουμένως, είχε υποβάλει την παραίτησή του από τον στρατό, στον ίδιο τον Γλαύκο Κληρίδη, απογοητευμένος και απηυδισμένος με όσα είχε ζήσει στη διάρκεια της πρώτης εισβολής. Η παραίτησή του δεν έγινε δεκτή. Επέστρεψε στην περιοχή Κυδρέας - Μιας Μηλιάς, όπου αφιερώθηκε στην οργάνωση της άμυνας της περιοχής. Τα αισθήματα του Τ. Μάρκου εκείνες τις μέρες τα περιέγραψε στον Πάνο Μυρτιώτη ένας από τους έφεδρους στρατιώτες του, όπως τα άκουσε σε μια έντονη συζήτηση με συνάδελφό του: «Να πέσει, μωρέ, η Πατρίδα, αλλά να πέσει μαχόμενη!»

Το πρωί της 14ης Αυγούστου 1974, μετά την κατάρρευση των συνομιλιών της Γενεύης, ακολούθησε η δεύτερη φάση της τουρκικής εισβολής. Ο Τάσος Μάρκου, εθεάθη για τελευταία εξακριβωμένη φορά λίγο πριν το μεσημέρι της ίδιας μέρας. Είχε διώξει τους τελευταίους άνδρες του στα μετόπισθεν και είχε μείνει με τον Αγκαστινιώτη ασυρματιστή του. Επέλεξε την προσωπική σύγκρουση με τα σιδερόφρακτα στρατεύματα εισβολής. Θα τιμούσε, έτσι, τα «όπλα τα ιερά», τα οποία του εμπιστεύτηκε η πατρίδα. Και θα αποδεικνυόταν, στο πεδίο της μάχης, ο ιδανικός ηγέτης, της στρατιωτικής ορολογίας: Αυτός που μπορεί να εμπνεύσει και να καθοδηγήσει. Και στη ζωή και μεταθανάτως.

Δολοφονημένη Αθωότητα

*Αγνοούμενο μόλις δέκα μηνών...
Του φύτεψαν μία σφαίρα
στο κεφάλι οι Απίτες.
Έγειρε χαμογελώντας
στης μάνας του την αγκαλιά
σαν πουλάκι π' αναζητά φωλιά.
Εκείνη δεν μπόρεσε
στα χέρια να το κρύψει.*

*Έγειρε δακρυσμένη το κεφάλι
και ξεψύχησε απ' τη λαβωματιά.
Στο ίδιο κασελάκι
σε ξένη γη θάψανε τα οστά
σαράντα χρόνια μετά.
Δακρυσμένη η Δικαιοσύνη.*

Κλαίρη Αγγελίδου